

До разової спеціалізованої вченої ради
Дніпропетровського державного
університету
внутрішніх справ

49000, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26.

ВІДГУК

**опонента – доктора юридичних наук, доцента Кирбят'єва Олега
Олександровича, на дисертацію Алієвої Карини Мамедівни на тему:
«Підстави та принципи криміналізації неповаги до працівника
правоохоронного органу», поданої на здобуття наукового ступеня
доктора філософії з права за спеціальністю 081 Право»**

Вивчення поданих К.М. Алієвою матеріалів дисертації, а також ознайомлення з її публікаціями за обраною темою, дає підстави стверджувати, що авторкою проведено достатній науковий аналіз теми, актуальної в теоретичному та практичному плані, виділено новизну опрацьованих питань, сформульовано висновки й пропозиції, що виносяться на захист.

Можна констатувати, що дисертантка досягнула поставлених перед собою цілей, роботу виконала на належному науковому рівні. Такий загальний попередній висновок підтверджується за основними параметрами, що висуваються до дисертацій означеної наукової спеціальності.

Актуальність теми дослідження. Актуальність роботи відповідає спеціальності наукового пошуку. Україна перебуває на шляху розбудови демократичної держави та формування правових засад громадянського суспільства. Правова система будь-якої держави закріплює життєво важливі для всього суспільства вимоги, у тому числі щодо протидії кримінальним правопорушенням проти тих осіб, які уповноважені на виконання функцій держави. Не забуваємо, що особливої актуальності темі надає визвольна війна від російських агресорів, в ході якої правоохоронні органи України протидіють як внутрішнім, так й зовнішнім посяганням на економічну систему.

На початку своєї роботи К.М. Алієва стверджує: «Україна знаходиться на шляху до становлення її як правової європейської держави. Характерною рисою будь-якої правової держави є верховенство закону в усіх сферах життя суспільства. При цьому верховенство закону неодмінно пов'язане з ефективною діяльністю правоохоронних органів. Враховуючи, що в умовах сьогодення довіра суспільства до правоохоронних органів України потребує цілеспрямованого зміцнення, з метою її відновлення, в Україні розпочата реформа цих органів, зокрема, створені такі правоохоронні органи як Національна поліція України, Державне бюро розслідувань, Національне антикорупційне бюро України. Така реформа потребує проведення не тільки суттєвих змін всередині цих органів, а й забезпечення ефективного захисту їх діяльності, зокрема, кримінально-правовими засобами. Стаття 189-1 КК

України 1960 р. передбачала відповідальність за образу працівника правоохоронного органу у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків, а також члена громадського формування з охорони громадського порядку або військовослужбовця у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з охороною громадського порядку, що каралось позбавленням волі на строк до двох років, або виправними роботами на той же строк, або штрафом у розмірі від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Проте чинний КК України не містить не тільки норм, які б передбачали відповідальність за неповагу до працівника правоохоронного органу, а й загальних норм про посягання на честь і гідність будь-якої особи. В умовах воєнного стану Верховна Рада України звернула увагу на необхідність криміналізації посягань на честь і гідність військовослужбовців та 03 березня 2022 р. доповнила КК України статтею 435-1 «Образа честі і гідності військовослужбовця, погроза військовослужбовцю», якою передбачила кримінальну відповідальність, зокрема, за образу честі і гідності військовослужбовця, який здійснює заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії рф».

В цілому, можна з упевненістю сказати, що порушені авторкою у дисертаційному дослідженні проблеми та запропоновані шляхи їх вирішення, також підтверджують актуальність обраної теми наукового пошуку.

Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні, обумовлюється передусім тим, що завдання дослідження, методологія і методика роботи, її науковий інструментарій, виглядають обґрунтованими з точки зору вимог до наукового дослідження такого рівня.

Аналіз структури дисертаційного дослідження показує, що остання логічно пов'язана з визначеними метою, задачами, об'єктом і предметом дослідження, передбачає висвітлення тих питань, які безпосередньо стосуються обраної автором теми. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, що включають сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатку. Загальний обсяг дисертації становить 225 сторінок, список використаних джерел (252 найменування) займає 26 сторінок, додаток розміщений на 2 сторінках.

У першому розділі досліджуються питання соціальної обумовленості криміналізації неповаги до працівника правоохоронного органу. Обґрунтовано, що становлення морально-етичних категорій честі і гідності особи відбувалось від початку усвідомлення людиною своєї особистості, починаючи з первісного суспільства. Як явища моралі, ці категорії остаточно сформувались з появою класового суспільства. Категорія честі має значно більш тривалі строки розвитку, ніж категорія гідності. Перші пам'ятки нормативно-правового захисту честі і гідності на території України сягають часів Київської Русі. До них слід віднести «Руську правду», Статут Ярослава, Статут Володимира, Статут Всеволода. При цьому, під честю розумілось винятково благо, наявне у особи лише у зв'язку із приналежністю до

почесного стану або займаної посади.

У другому розділі дисертації досліджені юридично-догматичні принципи криміналізації та пеналізації неповаги до працівника правоохоронного органу, змодельований склад кримінального правопорушення та можливі санкції за його вчинення.

Визначено, що видовим об'єктом неповаги до працівника правоохоронного органу є авторитет органів державної влади, оскільки зміст розділу XV «Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів» Особливої частини КК України містить традиційні склади кримінальних правопорушень, пов'язані з посяганнями на правоохоронців.

У роботі обґрунтовано доповнення КК України статтею 342-1 «Неповага до працівника правоохоронного органу» та запропонована її редакція. Крім того, запропоновані зміни та доповнення до статей 342, 345 КК України.

Як позитивну рису слід відзначити ту обставину, що висновки після кожного із розділів роботи сформульовані авторкою досить чітко та відображають головні положення дослідження.

Загалом, можна зробити висновок, що структура дисертації К.М. Алієвої повністю відповідає логіці наукового пошуку та дозволила авторці послідовно зупинитися на основних проблемних питаннях предмета дослідження.

Викладені у вступі та розділах основної частини дисертації положення, які стосуються постановки проблеми в цілому, окремих її аспектів, переконують у тому, що відповідні питання є теоретично і практично важливими, перспективними для наукового дослідження.

Про перспективність і доцільність, а також своєчасність звернення наукового пошуку К.М. Алієвої до проблеми правового забезпечення правоохоронної діяльності, свідчить те, що дисертаційне дослідження виконане відповідно до: Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020), Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 р. № 119/2021.), Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2021 року, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 07.09.2011 р. № 942, Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016-2020 р., схвалених постановою Загальних зборів Національної академії правових наук України від 03.03.2016 р., наказу МВС України «Про затвердження тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020-2024 роки» від 11.06.2020 р. № 454, планів науково-дослідних робіт, які виконуються кафедрою кримінального права та кримінології навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Дніпропетровського державного університету

внутрішніх справ в межах загальноуніверситетської теми наукових досліджень «Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінального процесуального та криміналістичного забезпечення протидії злочинності в Україні» (реєстраційний номер 0118U100431). Також робота відповідає тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства освіти і науки на 2022-2026 роки, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 03.02.2022 р. № 109.

Про обґрунтованість отриманих даних і сформульованих висновків свідчить аналіз теоретичної основи дисертації, її інформаційного та емпіричного підґрунтя. При написанні роботи авторка опрацювала достатній масив наукової літератури: наукові праці фахівців, у тому числі зарубіжних, у галузі теорії права, кримінального права, кримінології, філософії та ін.

Емпіричну основу дослідження становлять статистичні дані статистичної звітності Офісу Генерального прокурора України по ст.ст. 342, 345 КК України за 2018-2021 рр.; результати вивчення та узагальнення матеріалів судової практики (40 обвинувальних вироків по ст.ст. 342, 345 КК України); результати опитування 104 працівників Національної поліції України та 46 працівників судових органів з питань встановлення кримінальної відповідальності за неповагу до працівника правоохоронного органу.

Зібраний теоретичний та емпіричний матеріал аналізується з використанням різноманітних методів наукового пошуку. Належна методологія дослідження є підтвердженням достовірності наукових положень, висновків і результатів, викладених у рецензованій роботі.

Наукова новизна висновків, пропозицій та рекомендацій, сформульованих у дисертації, полягає у тому, що вперше в Україні на комплексному монографічному рівні досліджено підстави та принципи криміналізації неповаги до працівника правоохоронного органу. Найбільш важливими положеннями та висновками наукової новизни проведеного дослідження є такі:

вперше:

- обґрунтовано необхідність встановлення кримінальної відповідальності за образу працівника правоохоронного органу, який здійснює заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації;

- обґрунтовано, що однією з підстав криміналізації неповаги до працівника правоохоронного органу є лише такі прояви цієї неповаги, які супроводжуються вчиненням інших кримінальних правопорушень, зокрема, опором такому працівникові чи погрозою щодо нього вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна у зв'язку з виконанням службових обов'язків;

запропоновано доповнення КК України статтею 342-1 «Неповага до працівника правоохоронного органу» та її власну редакцію.

Практичне значення одержаних результатів. полягає в тому, що

сформульовані пропозиції, практичні рекомендації та висновки можуть використовуватись у таких сферах діяльності: – *правотворчості* – для удосконалення кримінального законодавства у сфері охорони авторитету органів державної влади, честі і гідності працівників правоохоронних органів та інших осіб; – *правозастосовній діяльності* – для удосконалення діяльності правоохоронних та судових органів України; – *науково-дослідній роботі* – для теоретичних розробок, пов'язаних з кваліфікацією кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади, а також при проведенні досліджень з кримінального права, кримінології у цій сфері; – *навчальному процесі* – для здобувачів вищої освіти під час викладання курсу Особливої частини кримінального права, підготовці методичного забезпечення з навчальної дисциплін «Кримінальне право».

Повнота викладу в опублікованих працях наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження знайшли своє відображення у 7 наукових публікаціях, з яких: три – у вітчизняних фахових виданнях, чотири – у тезах доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних заходах.

Наукові публікації дисертанта свідчать про його послідовну роботу над розв'язанням поставленого наукового завдання на протязі 2020-2023 років. У публікаціях достатньо відображені всі розділи дисертаційної роботи.

Також слід зазначити, що результати дисертаційного дослідження достатньо апробовані.

Оформлення дисертації. Дисертація К.М. Алієвої оформлена згідно з нормативними вимогами і стандартами, які передбачені для такого виду досліджень. Робота написана державною мовою з дотриманням наукового стилю, що оптимально поєднує складові представленої дослідження. Положення, висновки та пропозиції, що містяться в науковій праці, характеризуються завершеністю, аргументованістю та послідовністю.

У цілому позитивна оцінка проведеного дисертаційного дослідження не виключає можливість та необхідність **зазначити про певні зауваження, що можуть слугувати підґрунтям дискусії під час захисту дисертації.**

1. Загальне позитивне враження від рецензованої праці дещо знижують характеристика стану наукової розробленості теми – авторка відзначила різних вчених різних часів, тоді як хотілося б побачити конкретний внесок науковців, які досліджували питання безпосередньо у вступі роботи, а не тільки у змісті. У тексті роботи окремі загальноприйняті скорочення вживаються по-різному; іноді зустрічаються помилки у іменах та по-батькові окремих вчених та ін.

2. Більш чіткого формулювання потребує твердження авторки, винесене у елементи наукової новизни, у якому зазначається, що дисертанткою «удосконалено ... класифікацію видів неповаги до працівника правоохоронного органу».

В той же час, зі змісту дисертації важко чітко зрозуміти, у чому ж полягає згадане вище удосконалення, що ж саме нового привнесено авторкою у згадане вище питання, яке значення класифікація видів неповаги до працівника правоохоронного органу має для діяльності правоохоронних органів України.

3. Послідовність та системність здійсненого дисертанткою дослідження практики кримінально-правового захисту честі та гідності працівника правоохоронного органу в закордонних країнах дозволило встановити наявність чи відсутність в їх кримінальних законах такої норми.

Разом із тим, таке дослідження не забезпечене здійсненням наукового пошуку на засадах юридичної компаративістики з відповідним групування законодавства країн за критерієм їх належності до тієї чи іншої правової системи.

Дійсно, у даному контексті очевидною є перспектива переймання прогресивного зарубіжного досвіду, при цьому, врахувавши українські традиції державотворення. Проте, тільки окремі країни згадуються здобувачкою. Чому обрані лише вони? Такий підхід демонструє скоріше безсистемність у тих їх частинах, які стосуються означеної проблеми.

4. Авторка у дисертації наводить цікаву низку висловлювань науковців, подекуди називає слушні пропозиції, але не завжди відстоює свою позицію та вступає у наукову дискусію з фахівцями. На мою думку, саме у цій частині можна було б використати існуючу емпіричну базу, яку, як зазначено в роботі, становлять: статистичні дані статистичної звітності Офісу Генерального прокурора України по ст.ст. 342, 345 КК України за 2018-2021 рр.; результати вивчення та узагальнення матеріалів судової практики (40 обвинувальних вироків по ст.ст. 342, 345 КК України); результати опитування 104 працівників Національної поліції України та 46 працівників судових органів з питань встановлення кримінальної відповідальності за неповагу до працівника правоохоронного органу.

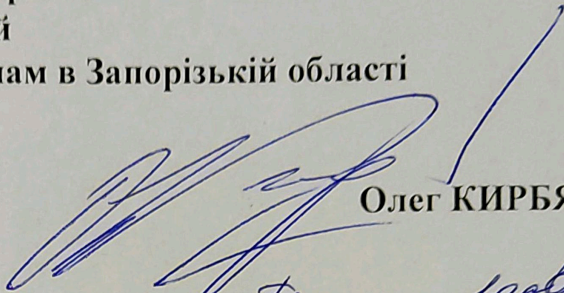
Які конкретно статистичні дані використовувались і для чого? Чи були вивчені архівні кримінальні справи чи матеріали Єдиного державного реєстру судових рішень? У додатках до дисертації не наведено дані про опитування різних фахівців, результати вивчення емпіричної бази.

В цілому зроблені зауваження слід розглядати як запрошення дисертантки до подальших наукових досліджень та дискусій і вони не є свідченням неповноти або хибності результатів дисертації.

На підставі викладеного, можна зробити **висновок**, що дисертаційне дослідження **Алієвої Карини Мамедівни** на тему: **«Підстави та принципи криміналізації неповаги до працівника правоохоронного органу»** є завершеною працею, містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачкою досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для науки кримінального права, відповідає вимогам спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої

вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Опонент:
старший інспектор
з оперативного пошуку та партнерства
у сфері інформаційних технологій
Управління протидії кіберзлочинам в Запорізькій області
Департаменту кіберполіції
Національної поліції України
доктор юридичних наук, доцент

Олег КИРБ'ЯТ'ЄВ

*Згідно завіданню
Удмуртським ІГО
сестрою ІГО в
Закарпатській області
ДЮО МП України
ІГО-Молодий
ІГО-Молодий*

Кирб'ят'єв О.Є.